

כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע כולי –

When they leave, a blessing for the past, is required

Overview

The גמרא cited a ברייתא which stated that if a group left a meal without any (express) intention of returning, they are required to make a ברכה אחרונה for whatever they ate (and if they do return, they are required to make another ברכה ראשונה). Our תוספות discusses this requirement to make a ברכה אחרונה when they leave.

משמע היכא דאיכא היסח הדעת¹ לא סגי שיברך ברכת המוציא -

It seems from this rule that כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע, that whenever there is a distraction of the mind from eating, it is not sufficient that he merely recites another המוציא, when he decides to eat again -

אלא צריך שיברך ברכת המזון² -

But rather it is required that he 'bentch' ברהמ"ז after the היסח הדעת, before he leaves - ואם כן הא דאמר לקמן (דף קג, ב) כיון דאמר הב וניברך איתסר לכו למישתי -

So therefore, this which רב stated later, 'once you said, 'let us bentch', you are forbidden to drink anymore', because it is a היסח הדעת -

היינו עד שיברך ברכת המזון וכן משמע בכיצד מברכין (ברכות דף מב, א) -

This means (not only that you are required to make a new ברכה ראשונה, but also one cannot eat) until he recites ברהמ"ז, and so too it seems in כיצד מברכין -

דקאמר רבה ורבי זירא הוּא אכלי סליקו תכא מקמייהו אייתי להו ריסתנא -

Where the גמרא relates that רבה ור"ז were eating (by the גלותא), and when they finished eating, they removed the (table and the) food from before them, and then the ריש גלותא sent them an additional portion of food -

רבה אכל ורבי זירא לא אכל אמר ליה לא סבר לה מר סילק אסור מלאכול -

רבה ate, but ר"ז did not eat; ר"ז said to רבה, does not the master agree with the ruling that once the food is removed, it is forbidden to eat any more -

אמר ליה אנא אתכא דריש גלותא סמיכנא³ -

רבה responded to ר"ז, 'I am dependent of the food from the גלותא'. This concludes the citation from that גמרא. תוספות continues -

¹ seem to be the equivalent of each other. and שינוי מקום

² This is based on this ברייתא which states that if they left the meal (they were דעת), not only are they required to make a new המוציא when they return, but they are also required to recite ברהמ"ז (before they leave).

³ There is therefore no היסח הדעת, for they are always anticipating that the ריש גלותא may offer them an additional portion.

והשתא אם לא היה צריך לברך ברכת המזון למה לא אכל –

But now, if ר"ז was not required to recite ברהמ"ז, but only to make a new ברכה, why did ר"ז not eat; all he had to do was to make a ברכה on the ריסתנא and eat it –

תוספות rejects this proof:⁵

ויש לדחות דאותו מאכל היה מעורב בו לחם והיה לו טורח ליטול ידיו ולברך המוציא -

But one can negate this proof, that really there is no requirement to 'bentch' and the reason ר"ז did not eat the ריסתנא is because in that dish (which the ריש גלותא sent them), there was bread mixed in it, so it was bothersome for him to wash his hands and make המוציא –

תוספות responds to the apparent difficulty, if we assume that ברהמ"ז is not required:

והא דקאמר הכא טעונין ברכה למפרע -

And regarding this which the ברייתא states here that when they leave (and have היסח הדעת) they require a ב"א, which contradicts the current assumption that no ב"א is required -

היינו משום שמא ישהו מלחזור עד שירעבו ואז לא יוכלו לברך ברכת המזון -

That is because perhaps they will tarry and will not return to their place until they will be hungry, and at that point they will not be able to recite the ברהמ"ז any longer (since they are now hungry) -

כדאמר באלו דברים⁶ (שם דף נא, ב) -

As the משנה states in אלו דברים. The ברהמ"ז is only a preventive measure -

ומיהו אם יצאו ולא בירכו למפרע כשיחזרו לא יברכו רק ברכת המוציא⁷ -

However, if they left (with היסח הדעת) and they did not bentch ברהמ"ז, when they return, they only have to recite the המוציא, but not ברהמ"ז –

תוספות proves his revised view:

ותדע דאם לעולם טעונין ברכה למפרע -

And you can know that no ב"א is required for היסח הדעת, for if a ב"א is always required for היסח הדעת -

אמאי איצטריך לאשמעינן כשהן חוזרין דמברכין ברכה לכתחלה -

⁴ This proves that since he was מסיח דעת, he was required to recite ברהמ"ז, and since they did not recite it yet (perhaps they were waiting for the ריש גלותא), he could not eat the ריסתנא, even if he would make a new ברכה ראשונה.

⁵ תוספות is now recanting from his previous position that after היסח הדעת one must 'bentch', but rather one is only required to make a new ברכה ראשונה.

⁶ The משנה there states if one forgot to 'bentch'; he can bentch, as long as the food was not yet digested, but not later. The fact that one is hungry is an indication that the previous meal was already digested.

⁷ Obviously once they finish eating the 'new' meal they will recite ברהמ"ז for the entire meal.

Why is it necessary for the ברייתא to inform us that when they return (from a היסח הדעת) that they make a ברכה ראשונה -

פשיטא כיון דלעולם מברכין למפרע⁸ -

But it is obvious! Since they are always required to make a ב"א for היסח הדעת, so it is obvious that after a ב"א is made, anything eaten after that requires a ברכה ראשונה!

clarifies a ruling:

והא דאמר בשמעתין⁹ שינוי מקום צריך לברך היינו לפניו ולא למפרע -

And this which our גמרא rules that a change of place requires a blessing, that means a ברכה ראשונה before eating again, but not a ב"א for what was already eaten -

וכן פירש רשב"ם ורבינו חננאל לקמן (דף קג, ב) איתסר לנו למישתי עד דברכיתו בורא פרי הגפן -

And so too did the רשב"ם and the ר"ה explain¹⁰ the גמרא later¹¹ where it was said in the name of רב that since there was a היסח הדעת, 'it is forbidden for you to drink' again, and תוספות explains that he meant, 'בפה"ג unless you recite -

ואף על פי שלא היה יודע אם רוצים לשתות בלא ברכה¹² -

And even though he did not know if they intended to drink without a ברכה -

מכל מקום היה מורה להם שלא ישתו בלא ברכה וכן נראה עיקר -

Nevertheless, he instructed that that they should not drink without a ברכה (of בפה"ג), and this (latter) view appears to be the correct view -

דהא בפרק כל הבשר (חולין דף קז, ב) אמר השמש מברך על כל פרוסה ופרוסה לפי שמסיח דעתו¹³ -

For ruled in כל הבשר ר' יוחנן 'the server recites a ברכה on each morsel that he eats, since he is מסיח דעת' -

ולא משמע שיצטרך בכל פעם לברך ברכת המזון -

⁸ Therefore, we must conclude that even if there was היסח הדעת (while it is preferable to make a ב"א when leaving, in case one will not remember to bentch until the food is digested, nevertheless) when one returns and wishes to eat more, only a ברכה ראשונה is required, but no ב"א.

⁹ See the top of this עמוד.

¹⁰ From our ד"ה אסור רשב"ם it seems the opposite that he told them you cannot drink unless you bentch ברהמ"ז. The תוס' amends it to read רשב"א (instead of רשב"ם). We also do not find in our ר"ה anything to support what תוס' is saying.

¹¹ The story there is that רב חננאל and רב ברונא (students of רב) were having a meal, and רב יבא סבא was serving them. They said to רב יבא, we wish to 'bentch'. They changed their minds and told him, 'Give us to drink'. רב יבא told them 'הכי אמר רב, כיון דאמרי ה' לן וגיבירך איתסרא לנו למישתי'.

¹² Why did רב יבא tell them you are forbidden to drink (according to תוספות that we require that they only need to make a ברכה ראשונה, not a ב"א), so perhaps they intended to make a בפה"ג. However, if we maintain as תוס' originally did that by היסח הדעת we require a ב"א, it is understood why רב יבא told them that now they cannot drink, since they did not 'bentch' yet.

¹³ The שמש is not sure whether they will give him any more to eat, so after each פרוסה he is מסיח דעת, thinking he will no longer be given any food, therefore he is required to make a ב"א for each פרוסה.

– **ברהמ"ז**¹⁴ But it does not seem that he is required each time to recite

ב"א offers an additional proof that by היסח הדעת, only a ברכה ראשונה is required, not a

ועוד דלקמן¹⁵ גבי חד בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא בורא פרי הגפן -

And additionally, for later regarding the episode where רבא recited a בפה"ג on the first cup of קידוש and also on the cup of ברהמ"ז -

ומייתי ראיה מהב וניברין¹⁶ דאסור למישתי עד שיברך -

And brought proof (that a בפה"ג is required for the ברהמ"ז) from this story of 'let us bentch', that it is forbidden to drink until you recite a ברכה -

ואי בורא פרי הגפן מייתי שפיר¹⁷ -

And if the ruling of אסור למשתי עד שיברך is referring to the ברכה of בפה"ג, so רבא brought a convincing proof –

אבל אי אסור למישתי עד שיברך ברכת המזון -

However, if the ruling there was that it is forbidden to drink unless you recite ברהמ"ז -

מנא ליה דאחר ברכת המזון יצטרך לברך בורא פרי הגפן¹⁸ -

How did רבא prove that after ברהמ"ז, it is required to recite a בפה"ג. This proves that for היסח הדעת all that is required is a new ברכה ראשונה.

offers a tentative rejection of this last proof:

אף על פי שיש לדחות דמוכח שפיר –

Even though it is possible to reject this last proof and say that רבא properly proved his opinion that the ברהמ"ז כוס requires a new ברכה, even if we maintain that what ר' יבא meant was that once we say הב ונברין, one cannot eat until he 'bentches' first; the proof is -

דאי אחר ברכת המזון אין מברך בורא פרי הגפן דלא הוי הפסק -

For if we would maintain (not like רבא, but rather that) after ברהמ"ז, no בפה"ג is required for the ברהמ"ז כוס, since ברהמ"ז is not considered an interruption -

בהב וניברין אמאי אתסור למישתי¹⁹ -

¹⁴ See גמרא here who comments that if the שמש is required to recite the ברהמ"ז on פרוסה ופרוסה, the גמרא should have said that he is ברוכה ופרוסה כל פרוסה אחר. The מברך אחר of פ"פ לשון indicates that it is the ברכת המוציא.

¹⁵ קג, א.

¹⁶ See footnote # 11.

¹⁷ The proof is that just by the case of הב ונברין, deciding to bentch is considered a היסח הדעת and a new בפה"ג is required, similarly here where he actually 'bentched', it is considered a היסח הדעת and a new בפה"ג is required for the ברהמ"ז כוס which is drunk after ברהמ"ז.

¹⁸ Perhaps the ruling of ר' יבא was that once there was an intent of 'bentching', it is not permitted to eat anything until you 'bentch', but not necessarily that after bentching a new ברכה ראשונה is required. So how did רבא prove that there is a requirement to recite a בפה"ג on the כוס after ברהמ"ז.

¹⁹ The proof of רבא according to this view is not such a direct proof that ר' יבא said you cannot drink unless you recite a בפה"ג first, but rather since הב וניברין is a הפסק (requiring ברהמ"ז), so certainly, an actual ברהמ"ז is definitely a הפסק,

So why in the episode of **הב וניברך** **is it forbidden to drink**, if actual bentching is not a הפסק, just saying **הב וניברך** should certainly not be considered a הפסק. So therefore, since **הב וניברך** is a הפסק, bentching is surely a הפסק.

רבא negates this tentative rejection of the proof from תוספות:

אבל לא משמע הכי מדלא פירש עד דברכיתו ברכת המזון ובורא פרי הגפן -

However, it does not seem so that this was the proof, since רב יבא **was not explicit**; that 'you may not drink **unless you recite** **ברהמ"ז** and **בפה"ג** -

וסברא הוא כיון דהב וניברך הוי הפסק כאילו כבר בירכו -

And it is logical to assume that ר' יבא only meant that they need to recite a בפה"ג, for since **הב וניברך** is considered an interruption, as if they already bentched -

סגי בברכת בורא פרי הגפן כמו אחר ברכת המזון -

Therefore **ברהמ"ז** is sufficient as if it was actually after **בפה"ג** -

תוספות anticipates a difficulty:

והא דתניא בתוספתא דברכות²⁰ בעל הבית שהיה מיסב ואוכל -

And this which we learnt in the תוספתא of ברכות; 'a homeowner who was reclining and eating -

קראו חבירו לדבר עמו אין צריך לברך כולי -

His friend called him to speak with him, he is not required to recite a blessing, etc., however if -

הפליג צריך ברכה למפרע²¹ וכשהוא חוזר צריך ברכה לכתחלה -

He distanced himself from the place of the meal, he requires a ב"א, and when he returns to the meal, he is required to recite a ברכה ראשונה -

- צריך ברכה למפרע states תוספתא when the תוספות responds:

לאו כשחזר טעון ברכה למפרע²² אלא כשרוצה לצאת -

It does not mean that when he returns, he is required to make a ב"א, but rather when he desires to leave that is when he is required to make the ב"א -

ומיירי שקראו להפליג ומברך שמא ישהה כדפרישית²³ -

and requires a new בפה"ג.

²⁰ פ"ד הי"ח.

²¹ It would seem from this תוספתא that if there is היסח הדעת one is required to make both a ב"א and a ברכה ראשונה, in contradiction to תוס' view that היסח הדעת requires a ברכה ראשונה only, but not a ב"א.

²² This is also evident from the לשון of the תוספתא that לכתחלה צריך ברכה, וכשהוא חוזר צריך ברכה, indicating that the למפרע is said before he leaves (as תוספות explains), but not when he returns.

²³ See previously in this תוספות [right before] footnote # 6. We must therefore assume as תוספות states that when he left, he knew it was להפליג, so therefore there is the חשש of ישהה. However, if he returned and forgot to make ב"א, he may return to his meal by making just a ברכה ראשונה without a ב"א.

And the תוספתא is discussing a case where they called him away, so he should recite ברהמ"ז, for perhaps he will tarry, as I explained previously –

תוספות proves his point:

ותדע דאמר בפרק ג' דיומא (דף ל, א) דיבר עם חבירו והפליג²⁴ טעון נטילת ידים -

מסכת יומא states in the third פרק of ברייתא states in the third פרק of יומא, 'He spoke with his friend and he tarried he is required to wash his hands again' - ומשמע שהוא הדין ברכת המוציא אבל ברכת המזון לא קאמר דצריך -

And it seems that the same ruling applies to the ברכה of המוציא that he is required to recite it again, however the ברייתא did not state that he is required to recite ברהמ"ז -

ומיירי שלא ידע מתחלה שיפליג²⁵ -

And the ברייתא is discussing a case where initially he did not know that he would tarry –

תוספות concludes:

ואין הלכה כאותן ברייתות²⁶ אלא אפילו ברכה לכתחלה לא צריך -

However, the ruling is not like those ברייתות, but rather he is not required even to make a ברכה ראשונה (if he was in middle of eating a meal which requires a במקומן ב"א) - דקיימא לן כרב חסדא דאמר לקיבעיא קמא דר²⁷ -

For we have established the ruling like ר"ח who maintains that he returns to his initial setting -

והנהו ברייתות וההיא תוספתא²⁸ אתו כרבי²⁹ יהודה:

And these ברייתות and that תוספות are according to ר"י.

Summary

Even according to those who maintain לברך צריך מקום צריך לברך, it means a new ברכה ברכה, שינוי מקום צריך לברך, but no ברכה אחרונה on his return. A ב"א may be required if he knows he will tarry. However, even a ברכה ראשונה is not required when leaving from (and returning to) a meal which is במקומן ב"א.

²⁴ See הפליג. שהה: נוטל שתי ידיו. דכיון שהפליג שעה אחת או שנים הסיח דעתו, ד"ה והפליג וד"ה טעון there רש"י. מסעודתו ולא נזהר לשמור ידיו והן עסקניות.

²⁵ However, if he knew that he would tarry he is required to recite ברהמ"ז as תוס' taught previously (see footnote # 23).

²⁶ This is referring to the ברייתא in יומא (where דיבר והפליג וכו') and the תוספתא in ברכות (See footnote # 20).

²⁷ This is in cases where he was eating items which require a במקומן ב"א.

²⁸ See footnote # 26. These ברייתות require a ב"ר even when leaving and returning from a meal which requires a ב"א במקומן.

²⁹ See קב, א.

Thinking it over

The term הפליג is stated in³⁰ the תוספתא ברכות and in a ברייתא in יומא.³¹ One required ברהמ"ז and the other does not. תוספות maintains that the one which requires is discussing a case where he knew he would be away for a long period,³² but the other הפליג is in a case where he initially did not know he would be away for a while.³³ Is there anything in the wording of the ברייתות which supports תוספות interpretation?

³⁰ See footnote # 20.

³¹ See footnote # 24.

³² See footnote # 23.

³³ See footnote # 25.